

Vuschà cun il venter

Ilis Stadis unids mettan enavos l'ura

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Ilis Stadis unids (SU) han confermà George W. Bush sco president e l'han dà ina maioritad segira en las duas chombras dal parlament. Per il pievel èsi pia pli impurtant d'impedir mari-daglias omosexualas che da segirar cunter malsognas las var 40 milliuns personas che n'han nagina cassa da malsaus.** En l'«International Herald Tribune» («IHT») dals 5 da november scriva Maureen Dowd: «Igl è reussì al president da vegnir reelegi, partend il pajais tenor sfessas d'anguscha, intolleranza, ignoranza e domini religios» (p. 8). Il medem di ha Andrea Köhler commentà en la «NZZ»: «Il president ha mobilisà cun inschign ils sentiments da quels che taidlan lur venter dapli che lur chau e furman la maioritad dal pievel – betg mo dal pievel american (...). La persvasiun che Bush, meglier che Kerry, possa defender las valurs religiusas e convenziuns famigliaras, ha mobilisà nunspegtadamain gist la populaziun da las citads pitschnas americanas» (p. 43). En il numer gia cità da l'«IHT» concluda Garry Wills: «Pon ins anc numnar ils SU ina naziun raschunaivla? (...) Els èn naschids ord valurs dal scleriment – en cletga critica, toleranza, resguard envers las cumprovas e las scienzas secularas (...). Ilis stadis seculars da l'Europa moderna na chapeschan betg il fundamentalissem dals electurs americans; quest

n'è betg quai ch'i han emprendi d'enconuscher pli baud tar ils SU» (p. 9). Lezza maioritad d'Americans che renegeschan il scleriment da lur istorgia e mettan enavos l'ura da lur pajais vegn descritta en l'essai reschnov* dal Libanais Tarek Mitri, anteriur professur a las universitads Harvard e da Genevra e collavurat dal Cussegl ecumenic da las baselgias (CEB, Genevra).

Das tendenzas protestantas

A la fin dal 19avel tschientaner è creschida la differenza tranter duas alas dal protestantissem american, la liberala e la conservativa. «Ilis liberals èn spert vengnids dominants en las facultads da teologia da las universitads las pli renumadas, t. a. Harvard, Yale e Chicago (...). I manegiavan ch'ins stoppia tscherner tranter l'abandon da la cardientscha tradiziunala e sia revisiun tenor il progress spiertal (...). Il cristianissem liberal era fitg sensibel a la gistia sociala (...). Ilis conservativs manegiavan ch'el periclitoschia l'identitad cristiana da l'America (...). Ilis pli militants numn'ins 'fundamentalists' (...) dapi la publicaziun a Chicago, tranter 1910 e 1915, d'ina seria d'ovras pitschnas entitulada 'The Fundamentals: A Testimony ('perditga') to the Truth ('vardad')'. Varsaquants elements èn tipics dal protestantissem american, per exempel (...) il proxim return da Cristus» (pp. 34-37). Divergenzas regardavan era «l'importanza da la

gistia sociala (...). Ilis protestants liberals eran adina pli preoccupads da las dumondas da libertad e gistia (...). En plis stadis dal sid n'aveva l'egualitad da dretg tranter burgais betg abolì il domini absolut dals alvs (...) che sfurzavan si als nairs ina sort separaziun da las razzas (...). Ilis protestants conservativs (...) eran pauc sensibels a la brama militanta dals nairs» (pp. 43 e 46) ed han schizunt cumbattì la midada costituziunala per l'egualitad giuridica da las schlattainas. Oz sustegnan els president Bush, tant pli ch'el «sumeglia ad in predicatur sin scantschala» (p. 128): «Cur che lez proclama ch'el acceptia da manar il mund liber en in cumbat che fetschia part dals 'plans da Dieu', vegn el cumpareglia da preditgant Mark Craig cun Moses che traversa il flum e mainia ses pievel encunter la terra da l'empermischun» (p. 112). Ilis protestants liberals perencunter «crititgeschan la politica exteriura [da Bush] en num da la morala cristiana universal, il dretg internaziunala e l'avertura ad autras religius e culturals» (p. 80). Dentant «ston ins vesair che l'influenza da las elitas cristianas liberalas sminuescha, cunzunt areguard la guerra encunter l'Irac» (p. 144).

Etica cristiana e gistia globala

Ilis protestants conservativs dals SU mettan bler dapli pais sin mintga pled da la Bibla, legida savens senza spiert critic, che sin las pretaisas modernas

areguard ils dretgs umans. «Tenor in sondagi da l'opiniun publica fatg da curt, manegian 44 % dals Americans che Dieu haja dà l'entira Palestina al pievel gidieu, entant che 36 % crajan ch'il stadi da l'Israel accumpleschia la profezia biblica ch'annunzia il return da Cristus» (p. 173). Dalander il sustegn a la politica israeliana d'occupaziun e colonisaziun en l'intschess arab da Palestina. «La confidenza dals protestants conservativs che las profezias biblicas s'accumpleschian s'empipa da dretgs e gistia. Ella na s'interessa betg per la situaziun dals cristians palestinais» (p. 181). L'autur suttastritga ch'els cristians liberals perencunter sajan arrivads ad ina posiziun equilibrada davart il giudaism e la Palestina: «I han repassà lur texts e mussaments ed als han purifitgads da mintga menziun d'ina culpa collectiva dals gidieus, d'in chasti divin e da mintga expressiun d'odi e vendetga. Ussa sa sentan els pli libers da crititgar l'Israel (...) en ina perspectiva d'etica cristiana e da gistia globala (...). I vesan la Palestina sco in pajais nua ch'ina tragedia umana succeda sut ils eglis da la carstgaunadad» (p. 184).

Anc quatter guerras?

Mitri punctuescha ils quitads dals cristians liberals americans per ils dretgs umans: «I crititgeschan la politica exteriura dals SU e las inegualitads aifer lur societad. I cumbattan era l'intolleranza

religiusa, cunzunt quella da varsaquants protestants conservativs dapi ils 11 da settember 2001» (p. 221) encunter ils musulmans. D'avrigl 2003 han ils manaders principals da la Baselia metodista americana, quella dal president, publitgà ina brev averta «per clamar noss frar George W. Bush a la ricla'. Els l'intimavan da midar ina politica incumpatibla cun l'exempel da la vita e dals mussaments da Cristus. Els al re-proschavan era da favurisar la tscherna da la violenza, schebain ch'el sa numnava sez in cristian plain compassiun (...). L'uvestg [metodist dals SU] Melvin Talbert, responsabel da relaziuns exteriuras e represchentant da sia baselia tar il CEB, ha rapportà turnond da l'Irac che las personas ch'el haja entupà là n'hajan betg savì pertge ch'els SU las mazzavan. El ha era declarà che l'Irac n'als smanatschia betg seriusamain» (p. 140). Uschè manegia be ina minoritad dal pajais. Ilis pli burgais dals SU perencunter han mussà d'approvar la politica guerrilla da Bush, ertavel dals cumbats dal 19avel tschientaner encunter ils indigens amerindians. Perquai han ins dumandà ironicamain sch'il motto da ses aderents: «Four more years!» («Anc quatter onns!») na veglia vairamain dir: «Four more wars!» («Anc quatter guerras!»).

* Tarek Mitri, **Au nom de la Bible, au nom de l'Amérique. Genevra (Labor et Fides, ISBN 2-8309-1138-5) 2004.**